

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr 2487
DOLNOŚLĄSKIE

1. Obiekt 244/2

BUDYNEK LABORATORIUM I PIECA WAPIENNEGO

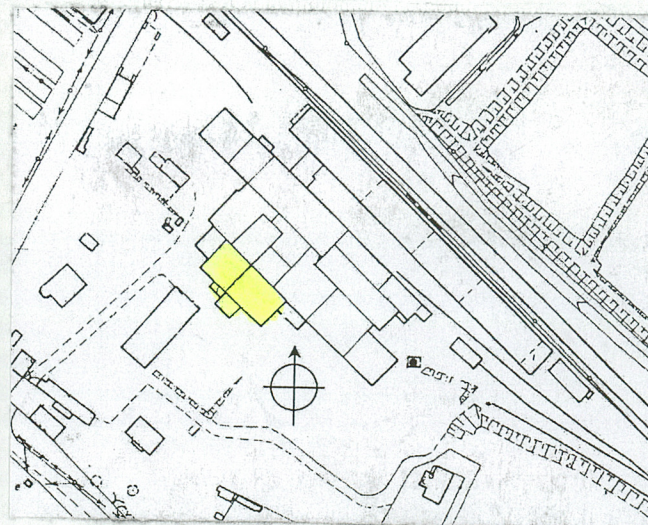
2. Czas powstania

ok. 1871

3. Miejscowość

JAWOR

11. Widok ogólny na budynek laboratorium, neg. 1000915/5; plan sytuacyjny.

4. Adres

Cukrownia "Jawor" S.A.
ul. Starojaworska 104
59-400 Jawor

nr hipoteczny 84/19 i 63/25

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

gmina Jawor

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Alt Jauer
(do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie LG

powiat Jawor

8. Właściciel i jego adres

Cukrownia "Jawor" S.A.
ul. Starojaworska 104
59-400 Jawor

9. Użytkownik i jego adres

Cukrownia "Jawor" S.A.
ul. Starojaworska 104
59-400 Jawor

10. Rejestr zabytków

Nr 824/L

data 28.12.1988 r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Budynek laboratorium i budynek pieca wapiennego powstały około 1871 roku, jako jedne z pierwszych obiektów wchodzących w skład ówczesnego przedsiębiorstwa. Budowę prowadziła firma Röhring und König.

Budynek laboratorium utrzymał na przestrzeni lat swą „wielofunkcyjność” - warsztat, administracja, mieszkania zakładowe. W obrębie jego bryły nie przeprowadzono żadnych znaczących prac wpływających na jego kształt.

Budynek pieca wapiennego mieścił pierwotnie w swym wnętrzu piec do wypału kamienia wapiennego. Piec znajdował się w południowo-wschodniej części obiektu. Jego konstrukcja wznosiła się około 10 m ponad ściany budynku (ok. 7,5 m ponad łukowo rozpięty dach). Cała wewnętrzna konstrukcja, na której wsparte były schody oraz pomosty robocze wraz z armaturą towarzyszącą wykonana była ze stali. Na początku lat 60 -tych XX wieku przeprowadzono gruntowną modernizację zakładu. Wzniesiono wówczas nowy piec wapienny, tuż przy elewacji podłużnej wapniarni. Stare wyposażenie zdemontowano, natomiast budynek przebudowano, m.in. zmieniono dach, wybudowano nową klatkę schodową, zamurowano większość otworów okiennych, wprowadzono nowe podziały wewnętrzne.

Budynki zachowały kształty zarówno w planie jak i bryle. Poważniejsze zmiany dotyczą elewacji i zwieńczenia budynku pieca wapiennego. Przebudowane elewacje posiadają czytelne fazy przemian oraz zachowały ślady ówczesnego układu. Architektura budynków, zdecydowanie różna dla każdego z nich, utrzymana jednak w duchu architektury obiektów przemysłowych początku XX wieku.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Budynek laboratorium i budynek pieca wapiennego, zlokalizowane są w południowo-zachodniej pierzei zabudowy produkcyjnej zakładu. Obiekty połączone są ścianami szczytowymi. Laboratorium przylega do warsztatu mechanicznego i turbinowni, natomiast budynek pieca wapiennego przylega do budynku błotniarek. Budynek laboratorium - nazwa funkcjonująca na terenie cukrowni, jest obiektem wielofunkcyjnym. W jego wnętrzu znajduje się warsztat elektryczny, pomieszczenia magazynowe i socjalne, biura oraz pomieszczenia mieszkalne (mieszkania zakładowe). Przy ścianie południowo-zachodniej budynku wapniarni przylega nowy piec wapienny wraz z zapleczem technicznym. Budynki w zabudowie zwartej, w części podpiwniczone (bud. laboratorium), trzykondygnacyjne. Obiekty wzniesione w konstrukcji tradycyjnej, murowej.

Materiał. Budynek laboratorium. Ściany fundamentowe i piwnic wykonane z kamienia i cegły pełnej. Ściany kondygnacji nadziemnych murowane z cegły ceramicznej pełnej i łamanego kamienia granitowego. Grubość murów zewnętrznych w poziomie parteru wynosi ok. 70 cm. Grubość ścian wewnętrznych uzależniona jest od pełnionych przez nie funkcji (nośne lub tylko działowe - 60, 40, 12 cm). W warsztacie elektrycznym istnieją żeliwne słupy nośne, na których wsparte są dwuteowniki (NP 40) pełniące funkcję podciągów stropu. Otwory okienne i drzwiowe w poziomie parteru sklepione łukiem odcinkowym, na pozostałych kondygnacjach nadproża płaskie. Stropy międzykondygnacyjne drewniane z tynkowaną podsufitką. Nad warsztatem elektrycznym strop wsparty na belkach stalowych. Dach dwuspadowy w konstrukcji stalowo-drewnianej. Głównym elementem konstrukcyjnym jest stalowy dźwigar kratowy, na którym oparto drewniane płatwie i krokwie. Pokryciem polaci jest papa na deskowaniu. Główna klatka schodowa (główne wejście do budynku) jest dobudowana od strony południowo-zachodniej. Dobudówka z cegły ceramicznej, przekryta jednospadowym dachem drewnianym, pokryta papą. Schody zewnętrzne jednobiegowe granitowe. Schody wewnętrzne dwubiegowe, żelbetowe z okładziną z lastryko. Ponad to w budynku występują schody zabiegowe oraz jednobiegowe w konstrukcji drewnianej. Podłogi i posadzki, w zależności od pełnionych przez pomieszczenie funkcji są: betonowe, drewniane, lastrykowe lub terakotowe. Wszystkie powierzchnie ścian i stropów wewnątrz budynku są tynkowane i pokryte powłokami malarskimi. W części pomieszczeń istnieją lamperie z farb olejnych i płytek ceramicznych. Okna w poziomie parteru w konstrukcji stalowej z drobnym podziałem wewnętrznym, typu przemysłowego (warsztat elektryczny i klatka schodowa). Okna na wyższych kondygnacjach drewniane, sześciopodziałowe, podwójnie szklone. W poziomie poddasza istnieje małe prostokątne okienko drewniane. Drzwi zewnętrzne stalowe i drewniane, dwuskrzydłowe. Drzwi wewnętrzne jedno- i dwuskrzydłowe, drewniane, płycinowe, niektóre z drzwi przeszkłone. Wszystkie elementy obróbek blacharskich wykonane ze stalowej blachy ocynkowanej. Budynek pieca wapiennego. Ściany nośne murowane z cegły pełnej i kamienia granitowego, wzmocnione pilastrami narożnymi (grubość ścian, ok. 60-70 cm). Zachowane otwory okienne sklepione łukiem odcinkowym. Nowe otwory prostokątne. Stropy żelbetowe, monolityczne. W poziomie 10,9 budynek nie posiada stropów, występują jedynie belki stalowe. W części środkowej wykonana jest klatka schodowa w konstrukcji mieszanej - części żelbetowe, biegi i stopnie stalowe. Dach przekrywający budynek jest wykonany w konstrukcji stalowej i pokryty papą na deskowaniu. Posadzki są betonowe. Powierzchnie ścian wewnątrz budynku tynkowane i bielone. Okna w konstrukcji stalowej z drobnym podziałem wewnętrznym, typu przemysłowego. Drzwi wewnętrzne w konstrukcji drewnianej i stalowej, jednoskrzydłowe.

Plan. Budynek laboratorium na planie prostokąta o wymiarach, ok. 18,2x12,9 m, z przybudówką - klatka schodowa. Wnętrze podzielone ścianami działowymi na pomieszczenia: warsztatowe, magazynowe, biurowe i mieszkalne (I i II piętro). Budynek pieca wapiennego posadowiony również na planie zbliżonym do prostokąta o wymiarach, ok. 25,1 x 11,8 m. We wnętrzu wydzielone pomieszczenia technologiczne.

Bryły prostopadłościenne, trzykondygnacyjne, zwieńczone dwuspadowymi dachami. Od południowego-zachodu przylega do laboratorium klatka schodowa, natomiast do wapniarni nowy piec wapienny.

Elewacje kamienno - ceglane, spoinowane o stosunkowo bogatym detalu architektonicznym. Elewacje budynku pieca wapiennego są częściowo tynkowane. Szczególnie mocno wyeksponowany jest na granitowej elewacji detal formowany z cegły ceramicznej. Elementy zdobiące elewacje to m.in.: pilastry narożne, gzymsy międzykondygnacyjne i okapowe, zwieńczenie ściany szczytowej laboratorium, opaski okienne, parapety. Elewacje szczytowe trójosiowe, elewacje podłużne: laboratorium - czteroosiowe, wapniarnia - sześciosiowe.

Instalacje Elektryczna, wod.-kan., c.o., ppoż., odgromowa. **Wyposażenie** o wartościach zabytkowych nie istnieje.

<p>14. Kubatura</p> <p>budynek laboratorium ok. 3.710 m³</p> <p>budynek pieca wapiennego ok. 4748 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>budynek laboratorium ok. 397 m²</p> <p>budynek pieca wapiennego pow. zabudowy - ok. 323</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Budynek wielofunkcyjny (warsztat, biura, mieszkania), budynek pieca wapiennego.</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Budynek wielofunkcyjny (warsztat, biura, mieszkania), wapiarnia.</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Budynek laboratorium, na skutek zróżnicowanej funkcji na poszczególnych poziomach (warsztat, biura, pomieszczenia mieszkalne), poddawany był na bieżąco koniecznym pracom remontowym i konserwacyjnym. Przeprowadzane prace nie wpłynęły na układ i formę bryły i elewacji. Nieliczne przebudowy ograniczono do nowych podziałów wewnętrznych (pomieszczenia mieszkalne oraz komórki na parterze). W latach 70 -tych, jedno z mieszkań adaptowano na biura Działu Budowlanego. Przeprowadzane prace nie wpłynęły na konstrukcję i układ elewacji.</p> <p>Budynek pieca wapiennego był na przestrzeni lat wielokrotnie przebudowywany. Najpoważniejsze prace dotyczyły likwidacji starego pieca wapiennego i budowy nowego. Prace wykonano na początku lat 60 -tych XX wieku. W trakcie prac zmieniono konstrukcję i kształt dachu, podziały wewnętrzne, oraz zamurowano większość okien budynku.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania budynków - stosunkowo dobry.</p> <p>Wszystkie elementy konstrukcyjne obiektów: ściany zewnętrzne i wewnętrzne, stropy międzykondygnacyjne, konstrukcje dachów, klatki schodowe w dobrym stanie technicznym. Jak w większości budynków wchodzących w skład zabudowy produkcyjnej cukrowni, brak izolacji przeciwwilgociowej ścian fundamentowych spowodował znaczne zawilgocenie ścian piwnic i ścian przyziemia.</p> <p>Pokrycie dachowe nad budynkiem laboratorium jest w dobrym stanie. Nad budynkiem pieca wapiennego, pokrycie dachu jest w znacznym stopniu zużyte. Okładziny ścian zewnętrznych i wewnętrznych w wapiarni są w wielu miejscach uszkodzone. Wnętrza budynku laboratorium, na skutek bieżących konserwacji są w dobrym stanie technicznym. Bieżącej konserwacji wymaga w obu budynkach stolarka okienna i drzwiowa (w częściach produkcyjnych i warsztatowych). Wszystkie instalacje wewnętrzne i zewnętrzne są sprawne.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Budynek laboratorium oraz budynek pieca wapiennego stanowią zespół kształtujący południowo-zachodnią pierzeję zabudowy cukrowni. Obiekty prezentują walory historyczno-techniczne i architektoniczne. Budynki były jednymi z pierwszych obiektów ówczesnej fabryki. Wraz z sąsiednimi obiektami produkcyjnymi tworzą najstarszy, główny trzon zakładu.</p> <p>Laboratorium kwalifikuje się do ochrony prawnej w ramach szerszego zespołu. Winny być przeprowadzone prace konserwacyjne elewacji oraz stolarki okiennej i drzwiowej. Należy zachować w niezmienionym stanie kształty bryły oraz wystrój i układ elewacji. Ochronę budynku pieca wapiennego można ograniczyć jedynie do ochrony elewacji. Prace remontowo - modernizacyjne winny być konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Dokumentacja techniczna budynku laboratorium - archiwum zakładowe - Dział Techniczny Cukrowni Jawor.

Dokumentacja techniczna wapniarni - archiwum zakładowe - Dział Techniczny Cukrowni Jawor.

Zespół dokumentacji archiwalnej budynków i budowli cukrowni Jawor - archiwum zakładowe - Dział Techniczny Cukrowni Jawor.

22. Bibliografia

St. Januszewski, Zabytki techniki w cukrowniach woj. legnickiego, w: Raporty Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1987, mnps.

St. Jastrzebski, Jawor i okolice, Ossolineum, 1973.

E. Protokowicz, Dzieje miasta Jawora, 1946.

J. Rybotycki, Jawor od A do Z, Zarząd Miasta Jawora, Jawor 1997.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

Patrz też karty ewidencyjne: zespołu cukrowni Jawor, budynków wchodzących w skład zespołu, wybranego wyposażenia technicznego i technologicznego, wykonane w 1998 i 1999 r. w BSiDZT St. Januszewski we Wrocławiu.

25. Opracował:

tekst mgr inż. Janusz Gubański, 25 kwiecień 1999 r.

plany, rysunki mgr inż. Janusz Gubański, 24 kwiecień 1999 r.

zdjęcia fotogr. mgr inż. Janusz Gubański, 27 marzec 1999 r.

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr 1 - dokumentacja fotograficzna.

Nr 2 - dokumentacja fotograficzna i rysunkowa.

Nr 3 i 4 - dokumentacja rysunkowa.

BIURO STUDIÓW I DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW TECHNIKI
Stanisław Januszewski
53-203 Wrocław, tel. 00-1-11
ul. gen. J. H. 5 11-11
REGON 931502117 NIP 894-102-29-20

1. Miejscowość

JAWOR

2. Obiekt

**BUDYNEK LABORATORIUM I
PIECA WAPIENNEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja fotograficzna (verte).

1. Budynek pieca wapiennego, widok od południa, neg. 1000/201/2.

2. Elewacja południowo-wschodnia budynku pieca wapiennego, neg. 1000/915/1.

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 25 kwiecień 1999 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

3. Budynek laboratorium, widok ogólny od zachodu, neg. 1000/203/3.

4. Budynek laboratorium, widok od południa, neg. 1000/201/3.

5. Zwieńczenie ściany szczytowej budynku laboratorium, neg. 1000/203/2.

1. Miejscowość

J A W O R

2. Obiekt

**BUDYNEK LABORATORIUM I
PIECA WAPIENNEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja fotograficzna i rysunkowa (verte).

1. Widok ogólny na piec wapienny, widok od południa, neg. 1000/915/3.

2. Detal elewacji południowo-zachodniej budynku laboratorium, neg. 1000/915/4.

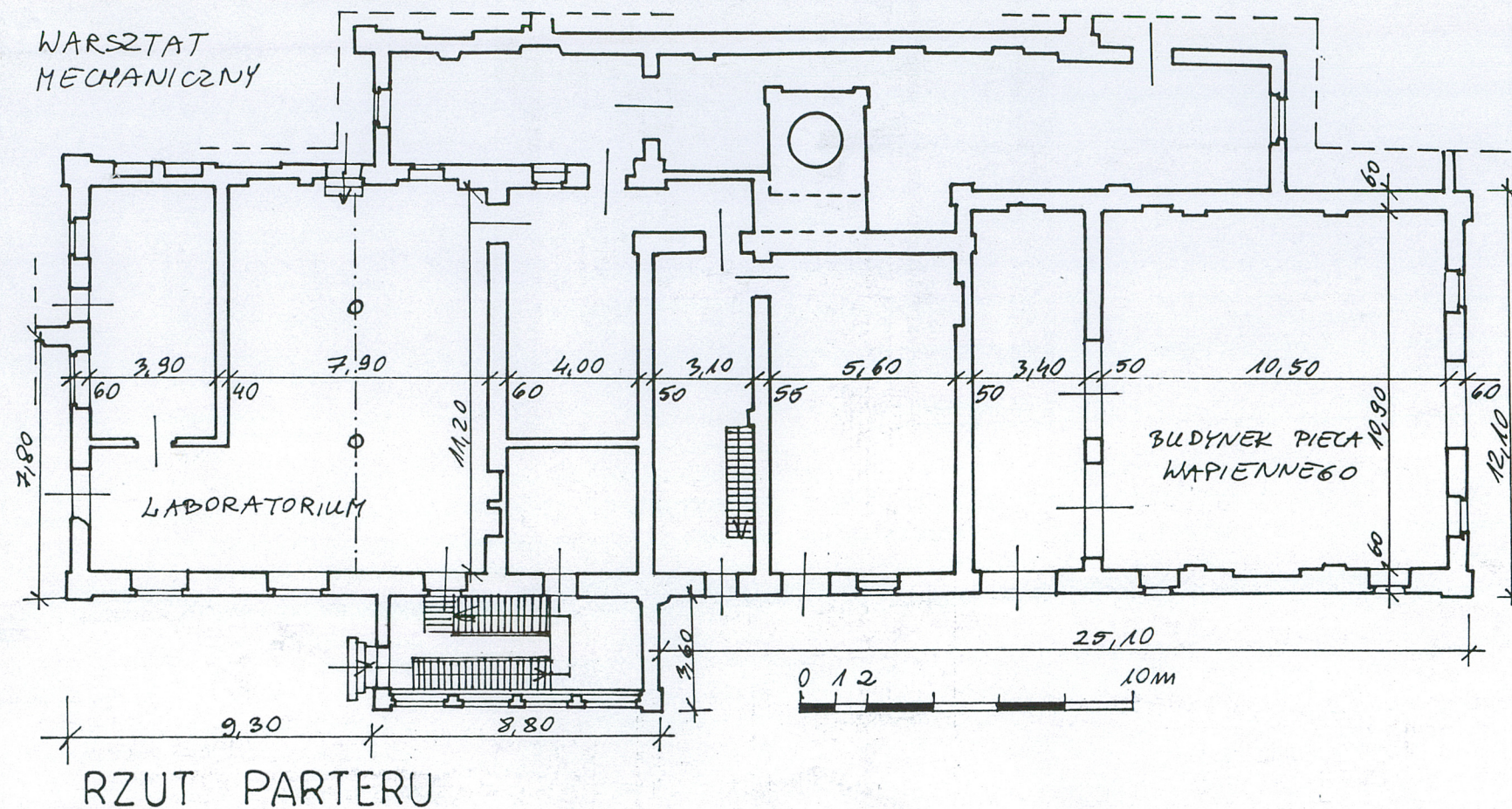

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 25 kwiecień 1999 r.

Miejsce przechowywania neg. i rys.: BSiDZT S. Januszewski

BUDYNEK LABORATORIUM I PIECA WAPIENNEGO

TURBINOWNIA

Dokumentacja archiwalna (stan z 1946 roku)

1. Miejscowość

JAWOR

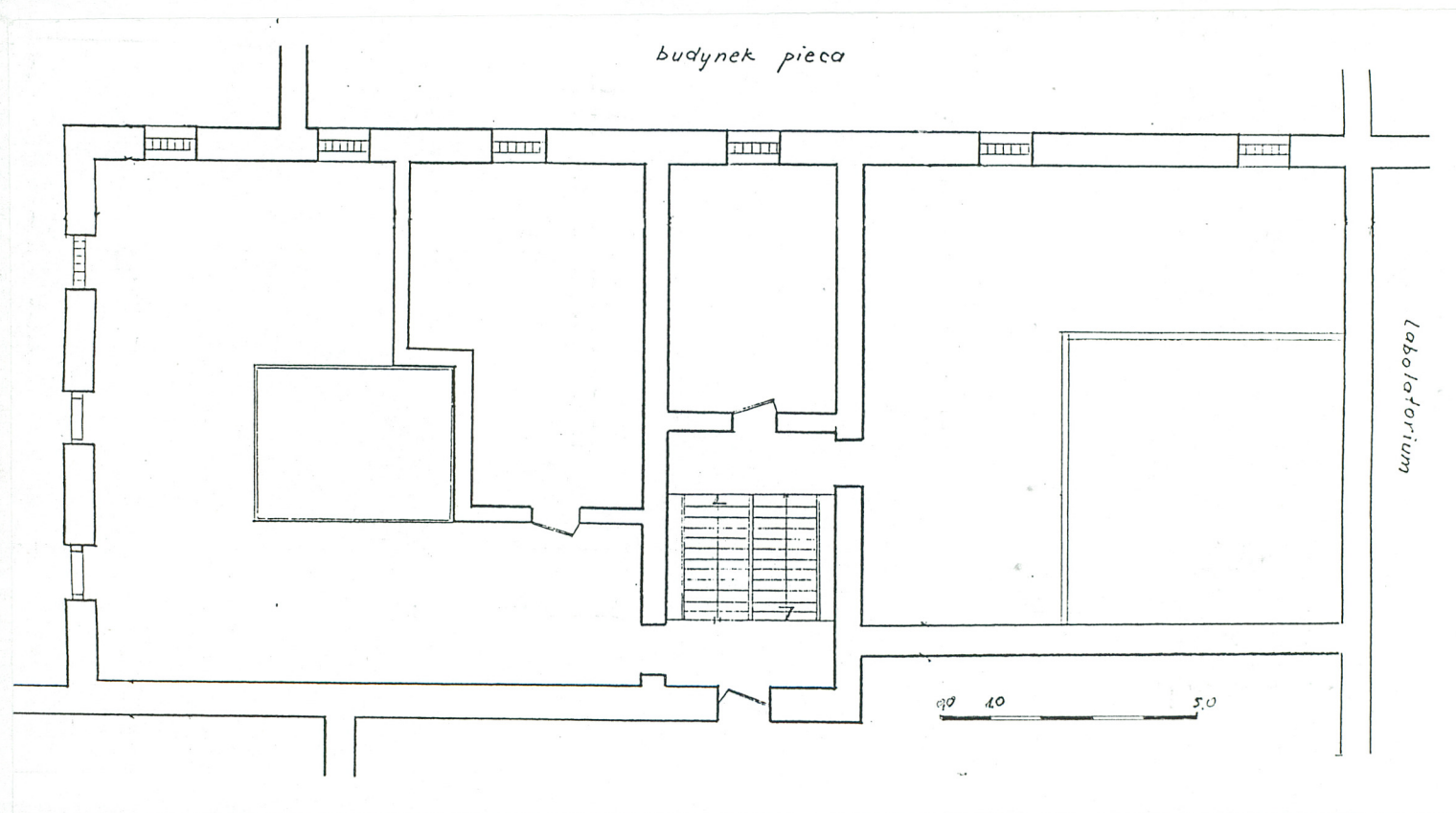
2. Obiekt

**BUDYNEK LABORATORIUM I
PIECA WAPIENNEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja rysunkowa (verte).

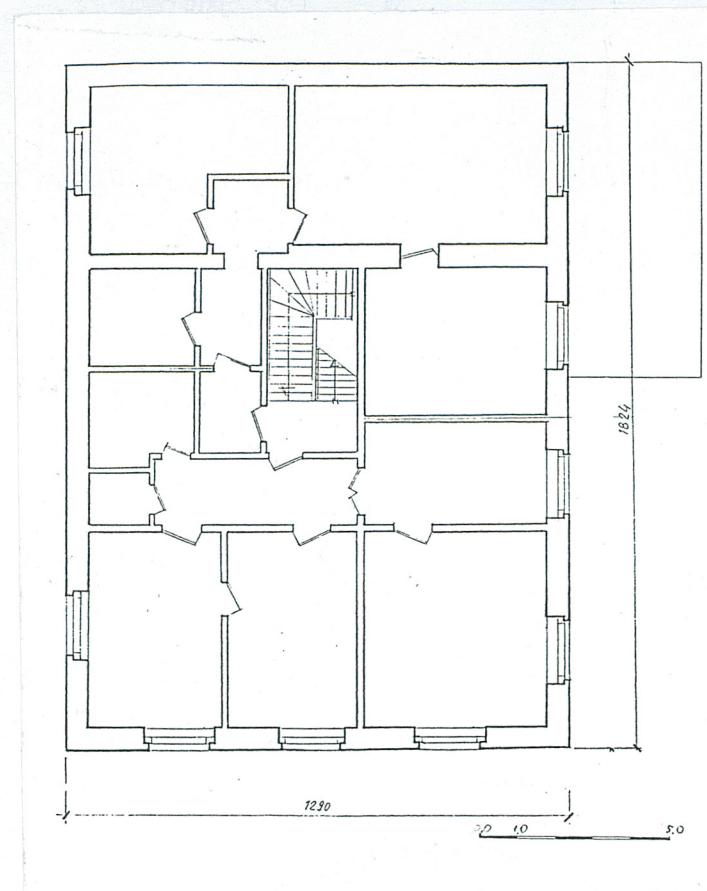
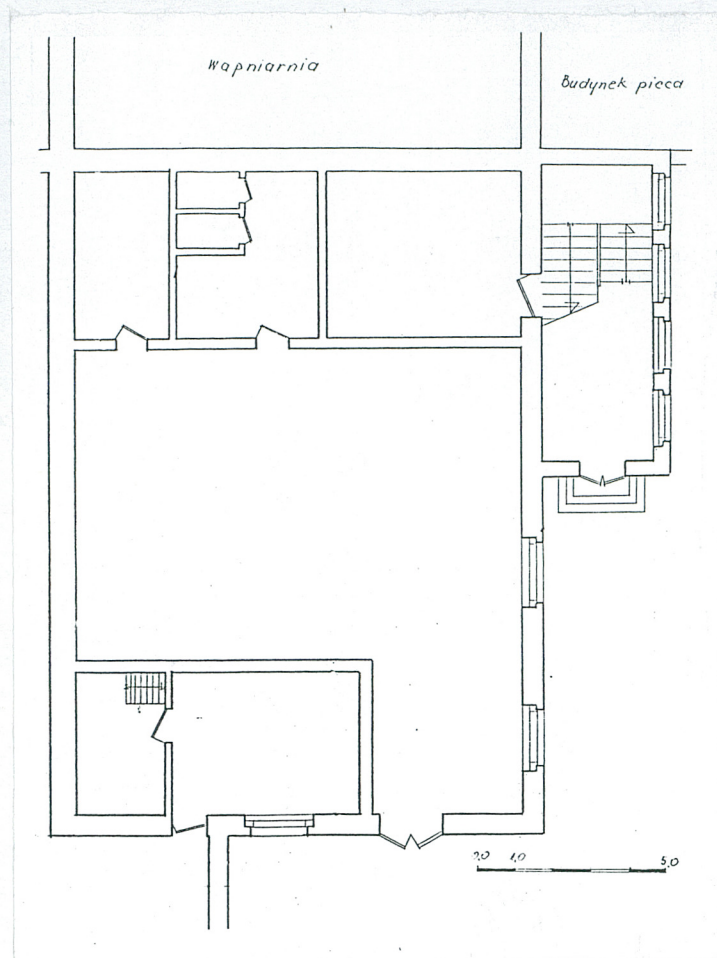
Schemat rzutu budynku pieca wapiennego (poziom 5,5 m).

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 25 kwiecień 1999 r.

Miejsce przechowywania rysunków: BSIDZT S. Januszewski

Schemat rzutu przyziemia i II kondygnacji budynku laboratorium.

1. Miejscowość

JAWOR

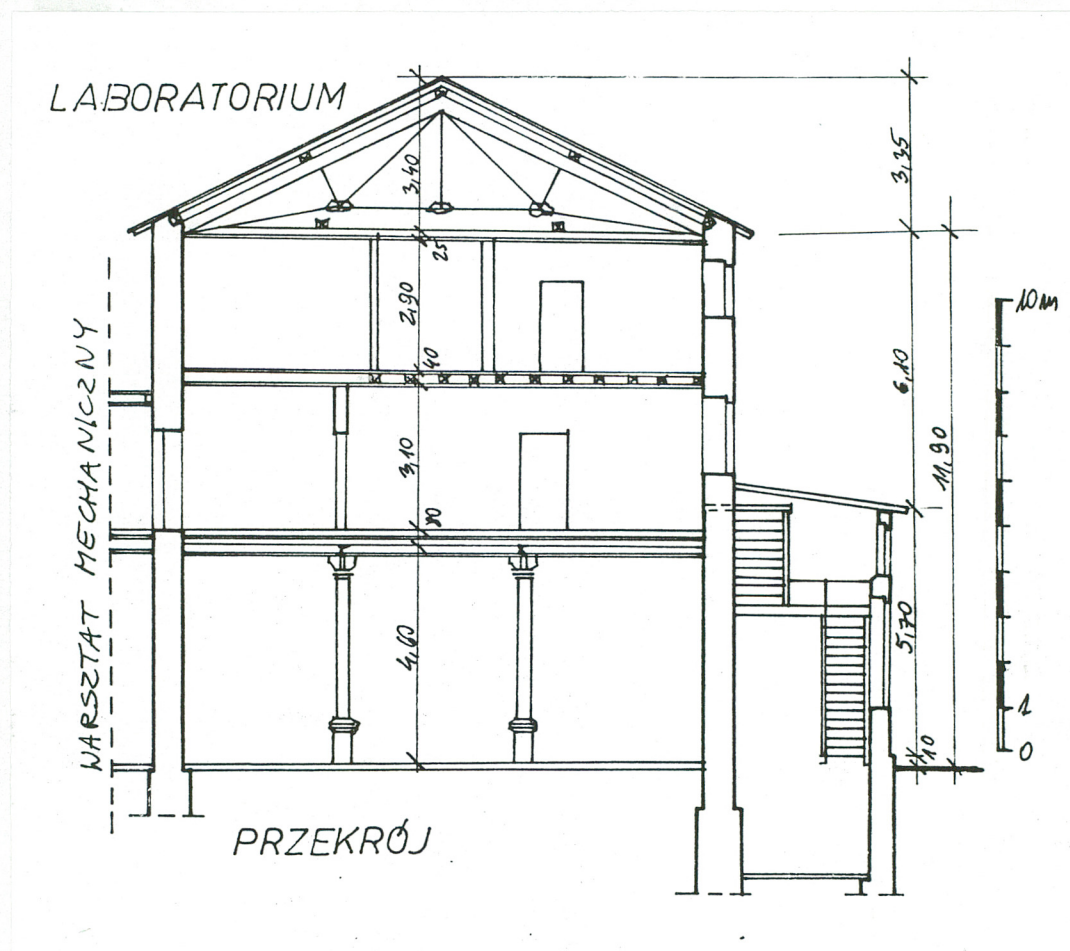
2. Obiekt

**BUDYNEK LABORATORIUM I
PIECA WAPIENNEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja rysunkowa.

Przekrój budynku laboratorium - dokumentacja archiwalna.

Wkładkę założył: mgr inż. Janusz Gubański, 25 kwiecień 1999 r.

Miejsce przechowywania rysunków: BSiDZT S. Januszewski